

Til

Klima- og miljødepartementet og
Landbruks- og matdepartementet

Oslo/Hvalstad, 03.06.2021

Skrantesyke og kunnskapsbehov – etablering av forskningsprogram

Da det ble påvist skrantesyke på en simle fra Nordfjella villreinområde i 2016, stod Norge og Europa overfor en helt ny situasjon. Dette var første gang denne sykdommen ble påvist i Europa. Etter at hele villreinbestanden i Nordfjella sone 1 ble tatt ut, øynet man håp om at denne sykdommen var utryddet og man så positivt på å starte prosessen med reetablering av villrein i denne sonen. I september 2020 ble det imidlertid påvist smitte hos en eldre bukk på Hardangervidda, noe som er en svært dramatisk utvikling. Hardangervidda er vårt klart største villreinområde, og man står i en situasjon preget av usikkerhet der man verken vet hvor eller hvordan smitten har oppstått, og om det er spredning til andre områder mm.

Norge har et særlig ansvar, også internasjonalt, for å ta vare på villreinen. Villreinens leveområder er allerede redusert og fragmentert. Inngrep og nedbygging av leveområder innebærer et betydelig økt press på villreinens leveområder. Ferdsel og annen menneskelig aktivitet kan også skape nye barrierer, noe som til sammen kan føre til at enda mer villreinareal går ut av bruk. For å bedre ivareta villreinens leveområder har Stortinget etablert ordningen med nasjonale villreinområder og sist vedtatt en egen kvalitetsnorm for villrein. I forslaget til ny rødliste er det foreslått at villreinen tas inn på rødlisten. Villreinerådet i Norge, Norges Naturvernforbund, Den Norske Turistforening, Norsk Friluftsliv, WWF, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Statskog SF og Norges Jeger- og Fiskerforbund ser på skrantesykesituasjonen med det største alvor og støtter opp om en strategi om å begrense smitte med mål om å utrydde den klassiske skrantesyken i Norge. Dette er en ambisiøs, men helt nødvendig målsetting.

Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) la i starten av 2021 fram sin rapport med en risikovurdering etter at det var påvist smitte hos en eldre bukk på Hardangervidda (VKM rapport 2021: 01). VKM konkluderte med at det vil være krevende å bekjempe skrantesyke, men at det ikke er noe alternativ å ikke sette inn tiltak. Mattilsynet og Miljødirektoratet kom i april 2021 med sine anbefalinger om mål, strategi og tiltak for håndtering av skrantesyke i Norge etter positivt funn på Hardangervidda september 2020. Begge rapportene trekker fram behovet for et styrket kunnskapsgrunnlag og for at det gjennomføres en løpende overvåkning av situasjonen i felt samtidig som effektene av iverksatte tiltak evalueres.

VKM-rapporten pekte også på at det er kunnskapsmangel og usikkerhet knyttet til forekomst av skrantesyke på Hardangervidda. Det er et betydelig behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget, for en omfattende overvåkning av utviklingen, og for en løpende evaluering av tiltak som settes inn for å begrense smitte og utrydde sykdommen. En forutsetning for å kunne velge en adaptiv, læringsbasert forvaltning der man setter inn tiltak og løpende overvåker og evaluerer disse før man velger strategi for videre tiltak, er at denne usikkerheten senkes vesentlig. Organisasjonene mener en slik tilnærming er nødvendig for Hardangervidda. For at en skal lykkes med en slik strategi, må det legges

til rette for å framskaffe et nødvendig kunnskapsgrunnlag og det må iverksettes omfattende tiltak knyttet til overvåking og evaluering av tiltak som igangsettes.

I tillegg til at situasjonen på Hardangervidda krever bredt fokus på økt kunnskapsgrunnlag, er det også behov for kunnskapsoppbygging i forbindelse med arbeidet med å reintrodusere villrein i Nordfjella sone 1. Vi vil understreke at det er viktig at også dette prioriteres slik at målsettingen om reintroduksjon kan gjennomføres.

Vi retter derfor en klar anmodning til Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Klima- og miljødepartementet (KLD) om å ta initiativ til å etablere et eget program for å øke kunnskapsgrunnlaget og sikre en nødvendig satsing på overvåking og evaluering av tiltak etter hvert som de iverksettes.

Det er behov for å starte opp flere prosjekter allerede i 2021/2022, slik at det haster med å få en slik satsing på plass. Parallelt vil det også være behov for å videreføre allerede igangsatt forskning som eksempelvis det arbeidet som Veterinærinstituttet gjør rundt prioner. Vi vil kort nevne noen eksempler på prosjekter som bør prioriteres for en snarest mulig oppstart:

- Kartlegge effektene av en dreining av kjønns- og alderssammensetningen i villreinbestanden i forhold til kalvingstidspunkt og kalvevekter. Prosjektet vil fordre feltarbeid og analyser som følges opp over flere år.
- Kartlegge geografisk overlapping mellom villrein, elg og hjort blant annet i forhold til å kartlegge fare for smitteoverføring. Et slikt prosjekt vil innebære merking av dyr og analyse av GPS-data, også dette over flere år.
- Genetiske studier for beregninger av genetisk levedyktig bestand, samt beregne genetiske effekter dersom det blir aktuelt å gjennomføre større sykdomsbegrensende uttak av villrein.
- Bedre kunnskapsgrunnlaget om prioner i miljøet. Dette er avgjørende kunnskap i forbindelse med planlegging av reintroduksjon av villrein i Nordfjella sone 1

Vi mener det kan være hensiktsmessig at et slikt forskningsprogram legges inn under Forskningsrådet, men da med en styringsmodell som er rettet mot at forskningsprogrammet skal kunne tilpasses og utvikles løpende etter hvert som kunnskapsbehovet endrer seg. Miljødirektoratet og Mattilsynet og Veterinærinstituttet bør ha en mer aktiv rolle i prosjektstyringen enn hva som vanligvis er tilfellet for forskningsprogrammer inn under Forskningsrådet. Vi vurderer det som nødvendig at et slikt program må ha stor grad av fleksibilitet og kunne tilpasset løpende til utviklingen av situasjonen på Hardangervidda og i Nordfjella og behovet for bedre kunnskapsgrunnlag. Behovet for kartlegging og overvåking av andre villreinområder bør også følges løpende opp for å fange opp eventuell smitte i andre områder på et tidligst mulig tidspunkt.

Vi anmoder om et møte med departementene for å redegjøre nærmere om våre tanker rundt behovet for bedre kunnskapsgrunnlag og løpende overvåking og evaluering av situasjonen på Hardangervidda og i Nordfjella.

Med vennlig hilsen

Siri Parmann
Norges Jeger- og Fiskerforbund

Christian Hillmann
Villreinrådet i Norge

Hans Erik Lerkelund
Norsk Friluftsliv

Ingeborg Wessel Finstad
Den Norske Turistforening

Arnodd Håpnes
Norges Naturvernforbund

Torgeir Lande
Norges Fjellstyresamband

Kristian Eiken Olsen
Statskog SF

Finn Erlend Ødegård
Norges Bondelag

Jon Bartnes
WWF

NORGES BONDELAG

